

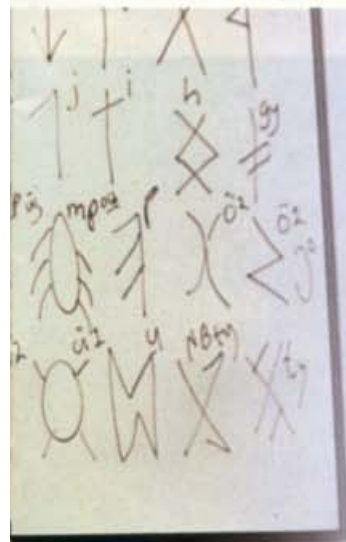
Fénykép: Somlai Sándor

Kőbe vésett szabvány

Az ősi magyar rovásírás beemelése a Unicode rendszerbe eltart még másfél-két évig, de attól kezdve bármilyen szöveg átírható – nyilatkozta a Demokratának a július 12-én Budapesten járt Michael Everson, a világ írásrendszereinek szakértője.

– Ön azért jött Budapestre, hogy megkísérelje egységesíteni a székelymagyarnak is nevezett rovásírás betűkészletét, ami a Unicode szabványban Old Hungarian Script, azaz Régi Magyar Írás néven fog megjelenni. Mi készítette arra, hogy a rovásírás érdekében tegyen lépéseket?

– Legalább tíz év óta ismerem a rovásírást, amellyel az akkoriban beindult világhálón kerültem kapcsolatba. Miután először hallottam róla az Altavista segítségével – ez volt a világháló hőskorának Google-ja –, megkerestem a rovásírás világhálós megjelenítésének szakértőjét, dr. Hosszú Gábor egyetemi docens informatikust, a műszaki tudományok kandidátusát, aki az Ómagyar Kultúra Baráti Társasággal egyeztetett rovásírásos betűkészlet számítógépes változatát 1998-ban létrehozta. Ennek alapján készítettem el az

MICHAEL EVERSON

- **1963-ban** született Philadelphiában.
- **1989-ben** Írországba települt, 12 évig Dublinban élt, majd Nyugat-Írországban.
- **Angolra fordította és kiadta** Roparz Hemon „Grammaire breton” című kötetét, kidolgozott több mint 200 kódolási javaslatot.
- **Iskolái:** A University of Arizona-t Bachelor, a University of California Los Angeles-t Master fokozattal, a University College Dublint az ősi ír nyelv és irodalomból szerzett diplomával végezte.
- **Képesítése:** A világ írásrendszereinek kódolási szakértője. Angol, német, dán, spanyol, francia, és ír nyelven beszél.
- **Célja:** A világ összes írásrendszerének begyűjtése az Egyetemes Karakterkészletbe.

első előterjesztést az Unicode-szabványosítás céljából. Azóta más hozzáértőkkel is kapcsolatba kerültem, többek között a Unicode levelező listáján, így Szelp Szabolcs matematikus, nyelvész, íráskutatóval és Joó Ádám informatikussal. Most elhatároztam, hogy befejezem a rovásírás Unicode rendszerbe való beemelését.

- Gondolja, hogy a világ szakemberei, nyelvészei eleget tudnak a magyarok ősi írásáról?

- Nem. Jóllehet, mint az írásrendszerekkel foglalkozó szakember, tudom, hogy nagyon sokakat érdekelne ez a téma. Több könyvesboltban is jártam Budapesten, hogy rovásírással kapcsolatos szakirodalmat keressek, de csak magyar nyelvűeket találtam, márpedig ezeket külföldön nem tudják elolvasni és ezért nem jutnak megfelelő ismeretekhez. Nincs említésre méltó angol irodalma,

pedig úgy érzem, hogy a rovásírás fontos értéke és kulturális kincse a magyarságnak. Ha Írországba gondolok, ahol él az ősi írás – ami csupán a latin írás egy sajátos gael-kelta formája, nagyjából úgy, mint a gót betűk a német nyelvterületen –, azt látom, hogy ezeket gyakran használják például díszítés céljából, és az írek igen büszkék ezen írásukra. Meggyőződésem, hogy a magyarok is méltán lehetnének büszkék régi írásukra.

- A Unicode rendszerben Old Turcic, azaz ótörök néven is találunk ősi írást. Ez manapság mennyire elterjedt?

- Az ótörök írás igen kevésbé, még az olyan türk nyelveket beszélő országokban is, mint Törökország, Azerbajdzsán, Türkmenisztán, Üzbegisztán, Kazahsztán stb. is alig-alig. Ennek legfőbb oka, hogy ezekben iszlám az államvallás, márpedig az iszlám nem igazán tartja sokra az őt megelőző forrásokat.

- Szakértőként mely írást tartja legősibbnek?

- Ezt egyértelműen nem lehet kijelenteni, mivel egyes rendszerek egymástól függetlenül is fejlődtek. A legkorábbi kínai feljegyzések nagyon régiek, utánuk következnek a mezopotámiai ékírások, amelyből a sumer is kifejlődött. Jóval később, de ugyancsak teljesen függetlenül keletkezett a maják írása Amerikában. Ez irányú tapasztalataimat az egyetemen a neves litván régészről, Marija Gimbutastól szereztem, akinek két évig voltam a tanítványa. Noha az USA-ban születtem, az ő kérésére jöttem Írországba, ahol munkatársam lettem, majd maradtam itt az elmúlt 18 évben, mert rabul ejtett az ország és ősi emlékei.

- Hogyan kerül be egy írásrendszer az Unicode-szabványba?

- A feladatnak több fokozata van. Rendszerint egy szakértő megvizsgálja az adott írásrendszert, kielemezi alkotórészeit, legfontosabb egységeit, szerkezetét, hogy egyáltalán ábécé-e a szó szoros értelmében, netán mássalhangzóírás vagy szótagírás, megállapítja az írás irányát. Ezt követően javaslatot tesz a Unicode Műszaki Bizottságának és a Nemzetközi Szabványosító Bizottságnak, ahol a javaslattevőnek újabb szakértők tesznek fel kérdéseket, ha ezek a megvalósítással kapcsolatban felmerülnek. Ezután az ISO országai több fordulóban szavaznak az esetleges módosításokról, műszaki észrevételekről, és végül, ha mind ezekben megegyeztek, akkor az adott írásrendszer felvételéről.

- A ma is széles körben használt írásrendszerekkel bizonyára nincsenek gondok, de hogyan tájékozódik a szakértők az olyan ősi írásokról, mint a germán rúnák vagy az orhon-jenyiszeji ótörök?

- Elsősorban a Tudományos Akadémia nyelvészeti anyagaiból, ahol pedig ezen iratoknak nincs jelenkori kutatása, ott a XIX-XX. századi kutatások könyveire vagyunk utalva. A germán rúnák esetében mind a mai napig igen nagy az érdeklődés Skandináviában és Angliában, így nem okozott gondot, hogy szakembereket találjunk. Ezzel szemben például az ősi perzsa avesta írásnak csupán maroknyi szakértője van az egész világon.

- Az ősi magyar írás átültetésének mi a következő lépése?

- A két héttel ezelőtti konferencián megszülettek azok a megállapodások, amiket elvihetünk a Unicode Műszaki Bizottsághoz. Ez igen jelentős eredmény, hiszen a rovásírás modern alkalmazóinak több iskolájával megegyezésre jutottunk, például a Forrai Sándor Rovásíró Kör és az Ómagyar Kultúra Baráti Társaság által használt változatok is bekerültek. Ez ugyan eltart még másfél-két évig, de attól kezdve például nem kell a számítógépen képként beágyazni a világhálós oldalakba a rovásbetűket, és bármilyen szöveg átírható.

Szakács Gábor

Ékezetek, és más csodák

A Unicode az Egyetemes Karakterkészlet (Universal Character Set, UCS) hétköznapi neve, amit az ISO/IEC 10646-as nemzetközi szabvány ír le. Jelentőségét adja, hogy a világ minden nyelvének ábécéit, betűit magába foglalja és a számítógépekben egységes rendszer keretében leképezhetővé teszi.

Magyar számítógép-felhasználók még emlékezhetnek azokra az időkre, amikor az „ö” és „ü” betűk időnként helytelenül jelentek meg, hullámvonallal vagy kalapos ékezzel. A Unicode rendszer terjedésével ilyen hibák nélkül cserélhetünk adatokat, függetlenül attól a nyelvtől vagy számítógépes rendszertől, amelyet éppen használunk. ■